

Білоус В.С. Наукометрична діяльність – один із стратегічних напрямів розвитку бібліотеки закладу вищої освіти / В.С. Білоус // Роль інформаційних ресурсів освітянських бібліотек в інформаційному забезпеченні педагогіки, психології, освіти : науково-методичний семінар: до Дня науки в Україні, 12 травня 2021 р. / НАПН України ; ДНПБ України імені В.О. Сухомлинського. – Київ, 2021. Режим доступу: <http://dnpb.gov.ua/ua/?events=28415>

Білоус В.С.,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

Наукометрична діяльність – один із стратегічних напрямів розвитку бібліотеки закладу вищої освіти

У виступі відображено основні кількісні аспекти інформації. Акцентовано увагу на важливому напрямі діяльності бібліотеки – наукометрії. Показано досвід роботи бібліотеки Вінницького педуніверситету.

Ключові слова: бібліотечна діяльність, наукометрія, бібліометрія, проектна діяльність.

Scientometric activity is one of the strategic directions development of the library of the institution of higher education

The presentation reflects the main quantitative aspects of information. Attention is focused on an important area of activity of the library - scientometrics. The experience of the Vinnytsia Pedagogical University library is shown.

Keywords: library activity, scientometrics, bibliometrics, project activity.

Сучасний вчений усвідомлює – наукові публікації є не тільки формальною вимогою для отримання наукових ступенів та вчених звань, а базовим показником, що відображає його наукову діяльність. Наукові публікації мають бути помітними, а отже цитованими. А найпростішим шляхом є розміщення наукових публікацій у міжнародних авторитетних виданнях, що входять до наукометричних баз. Це в свою чергу потребує високої якості досліджень, академічної доброчесності, широкої інформованості науковців..

Потужним інформаційним інструментом підтримки розвитку науки, що впливає на підвищення рейтингу вченого та ЗВО є наукометричні та бібліометричні показники. Наукометричні показники відносяться до обов'язкових елементів у звітності наукових установ, університетів, дослідницьких груп та окремих учених. Бібліометричні показники, такі як кількість публікацій, їх цитованість, імпаکت-фактор наукового-журналу, в якому опубліковано статтю та ін. показники широко використовуються у якості критеріїв оцінки наукових досліджень.

Провідні фахівці бібліотеки знайомі з основними кількісними аспектами інформації – інформетрії (Informetrics), що включають в себе виробництво, розповсюдження та використання всіх видів інформації, незалежно від його форми або походження та об'єднує: Бібліометрію — вивчає кількісні аспекти записаної інформації.

Наукометрію — вивчає кількісні аспекти науки.

Кіберметрію — схожа на Webometrics, але розширює визначення, включаючи електронні ресурси.

Вебометрію — вивчає кількісні аспекти World Wide Web

Альтметрікс — альтернативні метрики на основі використання соціальних мереж, блогів, соціальних закладок, менеджерів даних для дослідження та інформування вчених.

Важливими векторами бібліотеки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського є науково-методична та проектна діяльність, що реалізується шляхом:

- сприяння науковій та навчально-методичній діяльності університету;
- розвитку бібліотечно-інформаційного сервісу;
- формування та організації доступу до Електронної бібліотеки університету;
- зберігання наукових надбань (цифрових колекцій статей науковців університету);
- створення архіву видань університету.

-бібліографування творчого доробку працівників університету та укладання бібліографічних покажчиків;

- участі у корпоративній каталогізації наукових бібліотек;
- участі у наукових конференціях, семінарах, презентаціях тощо.

Бібліотека як центр інформації:

- забезпечує інформаційну підтримку науково-дослідницької діяльності;
- впроваджує в практику діяльності нові моделі наукової;
- інтегрує результати наукових досліджень до світових БД (повнотекстові, реферативні, наукового цитування);
- вимірює вплив та видимість результатів наукових досліджень ЗВО;
- навчає вчених різним аспектам інформаційного пошуку та роботі зі світовими базами даних наукового цитування.

Бібліотека розвиває та впроваджує сервіси із підтримки наукових публікацій, інформує про умови публікацій, про систему наукометричних показників, про можливості, перспективи і місце у цій системі навчального закладу та кожного окремого викладача університету. Питання забезпечення викладача та здобувача вищої освіти необхідними якісними вітчизняними та світовими Інформаційними ресурсами становить стратегічний напрям діяльності бібліотеки. Бібліотека допомагає науковцям формувати джерельну базу, надає консультації з використання міжнародних наукових ресурсів, сприяє формуванню бренду вченого.

Складовими рейтингу вченого є

- загальна кількість публікацій;
- індекс цитування праць;
- індекс Гірша;
- імпаکت-фактор журналу, в якому роботи опубліковані;
- кількість отриманих грантів, стипендій, премій;
- участь у міжнародній співпраці;
- участь у редколегіях наукових журналів;
- вебометричний рейтинг.

Бібліотека ВДПУ прагне бути активним партнером на всіх стадіях життєвого циклу наукових досліджень вчених ЗВО. Працівники бібліотеки проводять індивідуальні та групові заняття з інформаційної культури. Бібліотекарі створюють відео ролики,

презентації з бібліографічної культури, бібліометрики, знайомлять з особливостями інтеграційних процесів з метою покращення розвитку публікаційної активності та цитування наукових публікацій вчених університету.

Бібліотека взяла на себе відповідальність за поширення результатів наукових досліджень учених інституту у світовому інфопросторі. На сайті бібліотеки створено Інституційний репозитарій (електронний архів) ВДПУ, який є джерелом забезпечення вільного доступу до публікацій наукових працівників університету. Інституційний репозитарій надає вільний доступ до повних (або поданих в скороченні) електронних документів з фондів електронних видань бібліотеки.

Для підвищення міжнародного наукового рейтингу університету Інституційний Репозитарій зареєстровано в міжнародних системах розповсюдження наукової інформації ROAR та Open DOAR.

Інституційний репозитарій формується виключно на базі програмного забезпечення Dspace. Dspace – це відкрите програмне забезпечення, що дозволяє збирати, зберігати і поширювати контент. Основу фонду складають праці викладачів, академічні тексти здобувачів вищої освіти, краєзнавчі видання та видання бібліотеки. Наразі Інституційний репозитарій нараховує понад 8 тис. публікацій.

З метою поліпшення рівня інформаційного забезпечення наукової діяльності бібліотека університету формує веббіотеку посилань на ресурси Інтернету, де в розділі «Сайти для науковців» акумулює наукові та науково-допоміжні ресурси. До важливих ресурсів розділу сформовано банери доступу до наступних наукометричних баз даних та рейтингових ресурсів:

- Google-академія;
- Scopus та Web of Science;
- «Бібліометрика української науки» та ін.

Серед інноваційних сервісів бібліотеки:

- активізація послуг з відстеження бібліометричних показників, наукометрична аналітика даних.

- розширення власних педагогічних практик, пов'язаних із розвитком інформаційної культури та дослідницьких навичок і стратегій користувачів.

- створення та підтримка інтерактивного проєкту «Наукометричні портрети вчених ВДПУ».

Під час викликів сьогодення активізувалася робота бібліотеки в дистанційному режимі, надаються консультації та послуги за напрямками:

- наповнення профілів в Google-академії;
- пошук інформації та формування аналітичних звітів вчених та кафедр на базі національного ресурсу «Бібліометрика української науки» та інших ресурсів наукометричного спрямування;
- пошук інформації та формування звітів про публікаційну активність (цитованість) науковців університету в наукометричній базі WOS;
- консультування з питань використання БД Scopus, використання звітів про індексовані видання в Scopus;
- реєстрація та отримання наукового індексу ORCID. Імпорт публікацій з Google-академії в ORCID;
- використання міжнародного наукового ресурсу Index Copernicus.

Враховуючи нові вимоги до якості збору, зберігання, використання та представлення інформації, працівники бібліотеки надають допомогу в практичній, освітній та науковій діяльності, оперативне групове та індивідуальне консультування з будь-яких питань наукової діяльності. Здійснюється редакція профілів університету та вчених у наукометричних БД.

Проводиться постійна робота з адміністрування профілю університету та профілів викладачів в Google-академії, серед яких:

- уніфікація базової інформації профілів науковців;
- вилучення дублетних профілів;
- вилучення профілів науковців, що більше не працюють в університеті;
- виявлення викладачів у яких відсутні профілі;
- допомога викладачам в формуванні профілів та наповненні розділу «публікації» профілів;
- уточнення наукометричних показників профілів.

Бібліотечні фахівці відбирають актуальну інформацію про індексовані наукові ресурси України, проводять моніторинг показників університету в українській науковій спільноті. Спільні зусилля науковців та спеціалістів бібліотеки сприяють розширенню представництва університету в українській та світовій науковій спільноті, впливають на покращення наукометричних показників університету. Діаграма присутності ВДПУ в наукометричних БД та ресурсах.

У відсотках загальний склад вчених, присутніх у наукометричних БД.

Підвищення рейтингу ЗВО спонукає до зміни принципових підходів до висвітлення результатів наукових досліджень, адже саме через публікації наукові розробки та дослідження можуть стати відомими у світі, зацікавити світову наукову спільноту, відкрити шлях до отримання грантів. Це, зокрема дані про місце університету в «Консолідованому рейтингу ЗВО України», вебметричні показники університету в міжнародних наукових рейтингах.

2020 року започатковано та практично повністю реалізовано наукометричний Інтернет-проєкт «Наукометричні портрети вчених університету». Інформація проєкту групується в абетковому порядку та обладнана додатковою системою навігації за літерами. Доступ до сторінки проєкту надається через банер, який розташовано на головній сторінці сайту бібліотеки; в розділі «Електронні ресурси» сайту; на карті сайту; в розділі «Сайти для науковців» Інтернет-навігатора.

Мета проєкту акумулювати на окремій сторінці сайту бібліотеки та зробити доступною для наукової спільноти комплексну інформацію про наукову діяльність університету.

Наукометричний портрет університету включає інформацію про присутність в: Google-академії, Web of Science (WOS), в т. ч. актуальний список профілів науковців в Publons, Scopus, «Бібліометриці української науки». Є можливість завантажити файл з рейтинговими показниками університету за останній період.

Кожен профіль науковця включає інформацію про:

- факультет (інститут), кафедру, вчене звання та посаду;
- індекси науковця в наукометричних БД ORCID, WOS, Scopus;
- посилання на сторінку кафедри на сайті університету та на власний веб-сайт науковця (якщо такий створений);

▪ посилання на профілі науковця в Google-академії, ORCID, WOS, Scopus та ін.

До кожного з профілів додається фото науковця.

Декілька слів про переваги проєкту. Він дає можливість в режимі онлайн 0-24 отримати комплексну інформацію про науковця.

Ресурс формувався в умовах карантину, в тісній взаємодії з науковою частиною та кафедрами університету. Дані ресурсу постійно редагуються. Інформацію про проєкт доведено до керівництва університету та директорів факультетів (інституту), відбулася презентація проєкту на вченій раді університету. Проведено рекламну компанію проєкту на блозі бібліотеки та Facebook. До сторінки проєкту відбулось понад 4000 звернень протягом року.

Стратегія розвитку бібліотеки базується на перспективних векторах розвитку, серед яких наукометрична діяльність. Майбутнє бібліотеки – це насамперед, повноцінна потужна електронна бібліотека, повна автоматизація усіх технологічних процесів, що означає наявність різноманітних інформаційних ресурсів і серверів, якість обслуговування користувачів, високий рейтинг кожного викладача та університету, міжнародне визнання науковців та випускників закладу вищої освіти.